

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-354-27>

УДК 001; 004.8

JEL Classification: D83; I23

ФЕДИШИН Ірина

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

<https://orcid.org/0000-0001-5531-4566>

e-mail: [ira.fedyshyn@gmail.com](mailto:ira.fedyshyn@gmail.com)

## ПРИНЦИПОВІ ВИМОГИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

У статті розглянуто, як академічна доброчесність змінюється під впливом активного використання технологій штучного інтелекту під час підготовки наукових публікацій. Розкрито суть академічної доброчесності як не просто набору етичних норм і правил, які регулюють наукову діяльність, але як системи, яка постійно змінюється під впливом нових викликів, зокрема появи інструментів для генерації текстів, обробки даних, аналізу результатів і підготовки наукових висновків через штучний інтелект.

У дослідженні розглянуто основні ризики порушення принципів авторства, випадки плагіату, перекручення або фабрикація результатів дослідження, а також зниження особистої відповідальності дослідника за кінцевий науковий продукт. Вказано на необхідності чіткого розмежування внеску науковця та автоматизованих систем у створенні наукового змісту. У роботі підкреслено, що дотримання принципів достовірності, об'єктивності та відповідальності стає ще важливішим із розвитком новітніх технологій.

У статті подано статистичні дані щодо використання штучного інтелекту в наукових публікаціях, а також показано, як частота використання цих технологій змінюється залежно від стажу роботи науковців. Узагальнено міжнародні підходи та рекомендації щодо етичного застосування штучного інтелекту в академічному письмі. Описано сучасний стан нормативно-правового регулювання цього питання в Україні.

Визначено основні напрями для вдосконалення політик академічної доброчесності, зокрема розробка зрозумілих інституційних правил, підвищення обізнаності науковців, впровадження стандартів відповідального використання штучного інтелекту. Подані конкретні рекомендації для формування ефективної системи контролю та саморегуляції - для того, щоб наукові публікації залишалися якісними, надійними та викликали довіру у суспільстві.

Ключові слова: наукові публікації, плагіат, штучний інтелект, академічна доброчесність, цифровізація, принцип.

FEDYSHYN Iryna

Ternopil Ivan Puluji National University

## BASIC REQUIREMENTS FOR ACADEMIC INTEGRITY IN THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN SCIENTIFIC PUBLICATIONS

The article examines how academic integrity is changing under the influence of the active use of artificial intelligence technologies in the preparation of scientific publications. It reveals the essence of academic integrity not merely as a set of ethical norms and rules governing scientific activity, but as a system that is constantly evolving in response to new challenges, particularly the emergence of tools for text generation, data processing, analysis of results, and the preparation of scientific conclusions through artificial intelligence. The study examines the main risks: violations of authorship principles, instances of plagiarism, distortion or fabrication of research results, and a reduction in the researcher's personal responsibility for the final scientific product. It highlights the need for a clear distinction between the contributions of the researcher and automated systems in the creation of scientific content. The paper emphasizes that adherence to the principles of reliability, objectivity, and responsibility becomes even more important with the development of new technologies. The article presents statistical data on the use of artificial intelligence in scientific publications and demonstrates how the frequency of using these technologies varies depending on researchers' experience. It summarizes international approaches and recommendations regarding the ethical application of artificial intelligence in academic writing. The current state of legal regulation of this issue in Ukraine is described. Key directions for improving academic integrity policies are identified: developing clear institutional rules, raising researchers' awareness, and implementing standards for the responsible use of artificial intelligence. Specific recommendations are provided for establishing an effective system of oversight and self-regulation—to ensure that scientific publications remain high-quality, reliable, and trusted by society.

Keywords: scientific publications, plagiarism, artificial intelligence, academic integrity, digitalization, principle.

Стаття надійшла до редакції / Received 14.04.2026

Прийнята до друку / Accepted 05.05.2026

Опубліковано / Published 28.05.2026



This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© ФЕДИШИН Ірина

### ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Штучний інтелект (ШІ) - це «інтелектуальні машини та алгоритми, здатні міркувати та адаптуватися на основі наборів правил та умов, що імітують людський інтелект» [1]. Ця галузь стрімко розвивається, і, зокрема, в освітній сфері точаться жваві дискусії щодо використання ШІ для написання текстів.

У 1951 р. була створена перша штучна нейронна мережа Марвіном Мінським - американським математиком, який здобув освіту в Гарварді та Принстоні і використовував свої знання як основу для

досліджень у галузі когнітивних наук та інформатики, пов'язаних зі штучним інтелектом. Сам термін «штучний інтелект» вперше з'явився у 1955 р. у пропозиції щодо проведення семінару під назвою «Пропозиція щодо літнього дослідницького проекту з штучного інтелекту в Дартмуті». У 1970-х роках у цій галузі не відбулося значних проривів, що, наприклад, призвело до різкого скорочення державного фінансування штучного інтелекту у Великій Британії. Ранні системи виявилися неефективними, дорогими та негнучкими, що призвело до чергового спаду наприкінці 1980-х та на початку 1990-х років. Штучний інтелект почав активно розвиватися в напрямку машинного навчання у 1990-х і 2000-х роках. Прорив стався лише в 2010-х, коли появилася можливість глибокого навчання алгоритмів завдяки доступу до великої кількості даних та появи потужного обчислювального обладнання. З 2020-их років штучний інтелект набув широкого поширення в різних галузях, зокрема почав використовуватись при написанні наукових робіт, створюючи для науковців як нові можливості, так і етичні виклики - однією з ключових проблем є питання академічної доброчесності. Вже з 2024-го акцент перемістився на генеративний ШІ (gen AI). Використання штучного інтелекту для автоматичного генерування текстів може призводити до прихованого плагіату або представлення чужих (згенерованих) ідей як власних. Це підриває принципи самостійності наукової діяльності та чесності дослідника [11].

Проблема етичного використання штучного інтелекту при написанні наукових робіт безпосередньо пов'язана з важливими науковими та практичними завданнями сучасного суспільства. Передусім, вона стосується забезпечення якості та достовірності наукових досліджень. Основними етичними аспектами є питання, пов'язані з правами інтелектуальної власності, правильним зазначенням авторства у спільних наукових проектах, а також прозорістю та відповідальністю за використання штучного інтелекту.

### **АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ**

Аналіз наукових джерел свідчить про значну зацікавленість дослідників проблематикою використання штучного інтелекту (далі ШІ) у наукових публікаціях. Зокрема, у науковій літературі значна увага приділяється етичним аспектам застосування штучного інтелекту. Дослідники [4] акцентують увагу на використанні ChatGPT, зокрема стверджують, що «наївного автора може спокусити ідея використовувати ChatGPT для створення контенту для наукових статей, особливо для оглядових статей, якщо він не є експертом у цій галузі». Окремо піднімається питання відповідальності за достовірність інформації, оскільки навіть сучасні системи ШІ можуть генерувати неточні або вигадані дані. У роботі [3] автори акцентують на ризиках порушення принципів академічної доброчесності, зокрема можливості прихованого плагіату, використання згенерованого контенту без належного посилання та представлення результатів роботи ШІ як власних наукових досягнень.

Крім того, автори наукової публікації [2] звертають увагу на проблему авторства та прозорості використання ШІ у дослідженнях. У роботі підкреслюється необхідність чіткого декларування застосування таких технологій у процесі написання наукових текстів.

Аналіз вітчизняних наукових публікацій показує, що проблема етичних викликів використання ШІ у наукових текстах та дослідженнях перебуває на етапі активного формування і має переважно міждисциплінарний характер. Українські дослідники розглядають її крізь призму освіти, права, філософії та інформаційних технологій. Дані дослідження можна поділити на праці освітнього [9, 10] (використання ШІ змінює підходи до навчання та підготовки наукових текстів, а також формує нові етичні дилеми для студентів і науковців) та наукового спрямування [7, 8] (особливо актуально для наукових публікацій, де стандарти доброчесності мають бути чітко регламентовані).

Таким чином, узагальнення наукових публікацій дозволяє зробити висновок, що на даний час дане питання активно вивчається і досліджується як закордонними, так і вітчизняними науковцями.

### **ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ**

Хоча питання академічної доброчесності активно обговорюється, бракує чітких практичних рекомендацій та стандартів для використання ШІ в наукових публікаціях та аналізу статистичної інформації щодо частки робіт, у яких він використовується. Таким чином важливо виявити нормативні підходи та стандарти, які регулюють застосування ШІ у науковій діяльності на міжнародному та національному рівнях.

### **ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ**

При проведенні даного дослідження були поставлені як теоретичні, так і практичні цілі, зокрема проаналізувати етичні та правові виклики, пов'язані з використанням технологій штучного інтелекту у наукових публікаціях, оцінити вплив ШІ на науковий процес, зокрема на авторство, достовірність даних і рівень критичного мислення науковців, а також розробити рекомендації та принципові вимоги щодо використання ШІ в наукових публікаціях для дотримання академічної доброчесності.

### ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У сучасних умовах швидкого розвитку цифрових технологій особливої актуальності набуває питання використання ШІ у процесі підготовки наукових публікацій, тому що використання даного інструменту в наукових публікаціях стрімко зростає. Дослідження показують, що понад 14 % анотацій до статей на біомедичну тематику у 2024 році містили ознаки написання тексту за допомогою ШІ. Хоча понад 50% дослідників використовують ШІ для рецензування, лише 9% авторів вказали про використання даного інструменту у своїх статтях, згідно з даними за 2024–2025 роки. Наукові дослідження, доповнені ШІ, пов'язані зі збільшенням обсягу публікацій (у 3 рази більше статей), але також із звуженням наукової спрямованості [6].

Понад 50% науковців використовували інструменти штучного інтелекту для рецензування рукописів, а 28 % - для виявлення випадків наукової недоброчесності.

Використання ШІ в наукових дослідженнях характеризується регіональними та віковими відмінностями. У Китаї та Африці 77% та 66% рецензентів відповідно використовують інструменти ШІ час від часу. Натомість у Європі та Північній Америці поширення залишається обмеженим. Лише 31% північноамериканських та 46% європейських науковців використовували ШІ для рецензування з будь-якою періодичністю (рис. 1) [5].

Інструменти для генерації тексту на основі GPT дали змогу науковцям - навіть тим, хто не має значного досвіду в програмуванні чи статистичному аналізі - швидко готувати наукові праці. Ця зростаюча залежність від тексту, створеного ШІ, ще більше посилюється системами академічної оцінки, які надають пріоритет кількості публікацій як ключовому показнику ефективності, мимоволі заохочуючи кількісний підхід замість якісного.

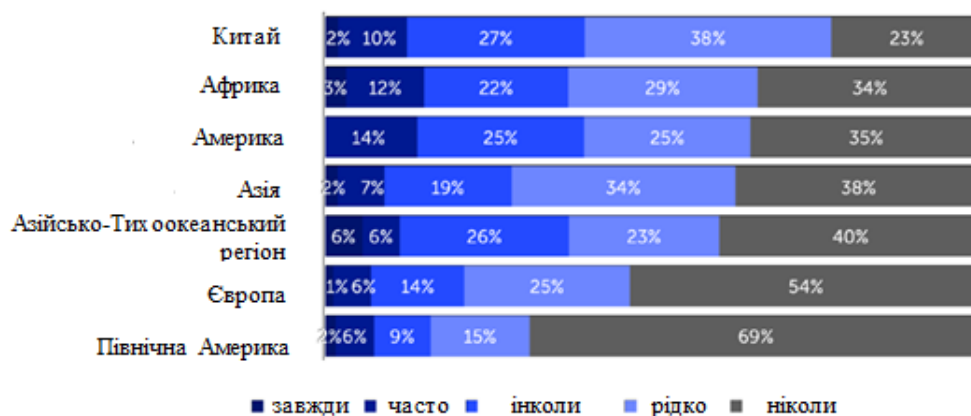


Рис.1. Глобальні відмінності у використанні ШІ для рецензування наукового тексту [5]

Вікові відмінності також виявляють нерівномірні тенденції використання ШІ у наукових дослідженнях. Його використання є майже повсюдним серед молодих науковців (87%), порівняно з 6 % серед старших дослідників; 61% рецензентів із досвідом роботи до п'яти років використовують інструменти ШІ для рецензування, порівняно з лише 45% серед тих, хто має понад 15 років досвіду - це єдина група, де більшість (55%) ніколи не використовували ШІ в рецензуванні (рис. 2) [5].

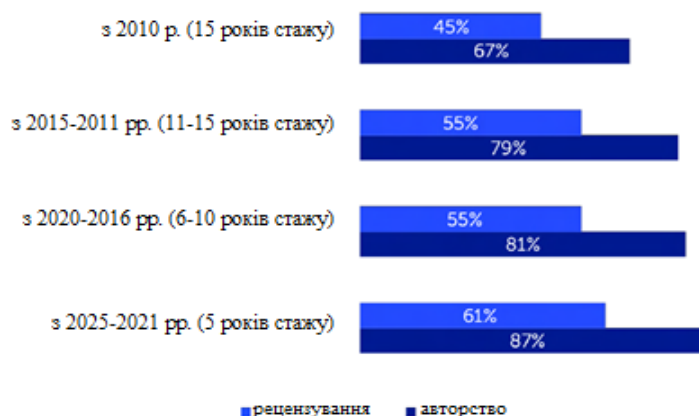


Рис.2: Відмінності у використанні ШІ залежно від стажу роботи науковців

Таким чином є велика ймовірність того, що використання ШІ може становити загрозу для наукової доброчесності, зокрема у вигляді фальсифікації даних, порушення авторських прав та етичних норм. ШІ може створювати переконливий, але неточний або неперевірений контент. У наукових роботах це особливо небезпечно, оскільки може призвести до поширення хибних знань і зниження якості досліджень. Надмірне

покладання на ШІ може призвести до зниження рівня критичного мислення, аналітичних здібностей та навичок самостійного письма у дослідників і студентів.

Виклики використання ШІ в наукових публікаціях тісно пов'язані з ключовими завданнями розвитку науки, освіти та інноваційної діяльності, а їх вирішення є необхідною умовою забезпечення відповідального наукового прогресу. Оскільки використання ШІ може створювати ризики витоку наукових ідей та результатів досліджень, це також актуалізує завдання розробки механізмів захисту даних і авторських прав.

Міжнародні організації, університети та наукові видавництва вже мають суттєві напрацювання щодо створення теоретичних рекомендацій щодо прозорості, відповідальності та безпечного застосування таких технологій. Якщо говорити про юридичний контекст даної проблеми, то варто зауважити, що в Україні вперше у світі запроваджено правову охорону результатів діяльності ШІ на основі права *sui generis*. Відповідне положення закріплено у статті 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Оскільки ця норма є відносно новою, наразі відсутній значний досвід її практичного застосування, а також ще не сформована судова практика щодо використання права *sui generis*. Основною метою впровадження таких змін є забезпечення можливості економічного обігу неоригінальних об'єктів, створених за допомогою штучного інтелекту. Водночас слід підкреслити, що правовий режим прав особливого роду (*sui generis*) лише частково подібний до авторського права.

Варто зауважити, що оскільки ШІ часто можуть генерувати неправдиву інформацію, чи інтерпретувати дані некоректно, необхідно підходити до питання розробки принципових вимог до використання даного продукту цифровізації відповідально, а отже:

- дослідники повинні враховувати стохастичний (випадковий) характер генеративних інструментів ШІ, що полягає у схильності генерувати різні результати на основі одних і тих самих вхідних даних. Варто також розуміти, що згенеровані або завантажені вхідні дані (текст, зображення, цифрові значення тощо) можуть бути використані ШІ в будь-яких інших цілях.

- необхідна перевірка достовірності контенту, створеного ШІ. Автори повинні звертати увагу на можливість виникнення плагіату (тексту, зображень тощо) під час використання результатів роботи генеративного ШІ. Повага до авторських прав інших і вказування посилання на їхні роботи є необхідним.

- важливо утримуватись від використання інструментів генеративного ШІ у сферах, які можуть вплинути на інших дослідників або організації (наприклад, рецензування, оцінка дослідницьких пропозицій, експертні висновки тощо). Це захистить оригінальні неопубліковані роботи колег-науковців від можливого розголосу або включення до моделі ШІ.

- у наукових публікаціях, у частині наукових пропозицій, розробок та рекомендацій, використання генеративного ШІ повинно бути заборонене.

Моніторинг майбутніх тенденцій та змін у цифровізації є надзвичайно важливим. Звичайно, що доступ до новітніх технологій може впливати на конкурентоспроможність науковців та якість їхніх публікацій, однак прагнення замінити людський інтелект штучним може призвести до негативних наслідків у розвитку науки.

### **ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ**

Зростаюче використання ШІ як інструменту для написання наукових праць супроводжується новими викликами та дилемами. Будучи новітньою технологією, ШІ викликає нові побоювання серед науковців. Використання ШІ у написанні наукових робіт має як потенціал для оптимізації дослідницького процесу, так і суттєві етичні ризики. Хоча він є потужним інструментом у науковій діяльності, його використання потребує чіткого етичного регулювання, відповідального підходу та дотримання основних наукових принципів. Проблема пов'язана з розвитком і впровадженням принципів академічної доброчесності в умовах цифровізації. Сучасні освітні та наукові установи повинні адаптувати нормативну базу, встановити ясні правила використання ШІ та формувати культуру відповідального дослідження серед студентів і науковців, удосконалювати системи рецензування та запобігати поширенню недостовірної інформації. Це ключове завдання для збереження довіри до науки.

Нами були запропоновані рекомендації, які б забезпечили баланс між інноваційністю та етичними стандартами наукової діяльності. Однак варто зауважити, що питання щодо використання ШІ при написанні наукових робіт є складним і багатоаспектним, його вплив на наукову продуктивність, безперечно, потребує подальшого аналізу і моніторингу, залишаючись водночас відкритим для дискусій наукового співтовариства. Саме тому актуальним завданням сучасної науки є формування комплексних чітких правил, стандартів і підходів до відповідального використання ШІ, що забезпечить баланс між інноваційністю та дотриманням принципів академічної доброчесності.

#### **Література**

1. Can academics use AI to write journal papers. What the guidelines say. URL: <https://theconversation.com/can-academics-use-ai-to-write-journal-papers-what-the-guidelines-say-258824>

2. Ganjavi C., Eppler M.B, Pekcan A., Biedermann B., Abreu A., Collins G.S. et al. Publishers' and journals' instructions to authors on use of generative artificial intelligence in academic and scientific publishing: bibliometric analysis BMJ. 2024; 384 p. <https://doi.org/10.1136/bmj-2023-077192>
3. Kacena M.A., Plotkin L.I., Fehrenbacher J.C. The Use of Artificial Intelligence in Writing Scientific Review Articles. *Curr Osteoporos Rep.* 2024 Feb;22(1):115-121. <https://doi.org/10.1007/s11914-023-00852-0>
4. Misra DP, Chandwar K. ChatGPT, artificial intelligence and scientific writing: What authors, peer reviewers and editors should know. *Journal of the Royal College of Physicians of Edinburgh.* 2023; 53(2): pp. 90-93. <https://doi.org/10.1177/14782715231181023>
5. Unlocking AI's untapped potential: responsible innovation in research and publishing. URL: <https://www.nature.com/articles/d41586-025-04066-5>
6. Using AI responsibly in scientific publishing. *Nat Methods.* 2026 Feb;23(2):271. <https://doi.org/10.1038/s41592-026-03020-1>
7. Вільхівська О. Етичні аспекти використання штучного інтелекту: виклики та перспективи. *Академічні візії*, 2025. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1777>
8. Горелова В.Ю. Етичні та правові перспективи застосування штучного інтелекту в Україні. *Legal Bulletin*, С. 65–71. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-12-A10>
9. Михеєва Т., Євтух А. Сучасні виклики у сфері освіти: етичні аспекти використання можливостей штучного інтелекту очима студентів. *Proceedings of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology.* 2025. С. 61-66
10. Якимчук О. А., Дрок В. О., Самойленко І. А. Етичні виклики застосування штучного інтелекту у викладанні та оцінюванні студентів-медиків. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18044167>
11. The history of AI. URL: <https://www.ibm.com/think/topics/history-of-artificial-intelligence>

### References

1. Can academics use AI to write journal papers. What the guidelines say. URL: <https://theconversation.com/can-academics-use-ai-to-write-journal-papers-what-the-guidelines-say-258824>
2. Ganjavi C, Eppler M B, Pekcan A, Biedermann B, Abreu A, Collins G S et al. Publishers' and journals' instructions to authors on use of generative artificial intelligence in academic and scientific publishing: bibliometric analysis BMJ 2024; 384 :e077192 <https://doi.org/10.1136/bmj-2023-077192>
3. Kacena M.A., Plotkin L.I., Fehrenbacher J.C. The Use of Artificial Intelligence in Writing Scientific Review Articles. *Curr Osteoporos Rep.* 2024 Feb;22(1):115-121. <https://doi.org/10.1007/s11914-023-00852-0>
4. Misra DP, Chandwar K. ChatGPT, artificial intelligence and scientific writing: What authors, peer reviewers and editors should know. *Journal of the Royal College of Physicians of Edinburgh.* 2023;53(2):90-93. <https://doi.org/10.1177/14782715231181023>
5. Unlocking AI's untapped potential: responsible innovation in research and publishing. URL: <https://www.nature.com/articles/d41586-025-04066-5>
6. Using AI responsibly in scientific publishing. *Nat Methods.* 2026 Feb;23(2):271. <https://doi.org/10.1038/s41592-026-03020-1>
7. Vilkhivska O. Etychni aspekty vykorystannia shtuchnoho intelektu: vyklyky ta perspektyvy. *Akademichni vizii*, 2025. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1777>
8. Horielova V.Iu. Etychni ta pravovi perspektyvy zastosuvannia shtuchnoho intelektu v Ukraini. *Legal Bulletin*, 2024. pp. 65–71. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-12-A10>
9. Mykheieva T., Yevtukh A. Suchasni vyklyky u sferi osvity: etychni aspekty vykorystannia mozhlyvostei shtuchnoho intelektu ochyma studentiv. *Proceedings of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology.* 2025. С. 61-66
10. Yakymchuk O. A., Drok V. O., Samoilenko I. A. Etychni vyklyky zastosuvannia shtuchnoho intelektu u vykladanni ta otsiniuvanni studentiv-medykiv. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18044167>
11. The history of AI. URL: <https://www.ibm.com/think/topics/history-of-artificial-intelligence>